

ISSN: 3060-4613

13.00.00
13.00.01
13.00.02
13.00.03
13.00.04
13.00.05

13.00.06
13.00.07
13.00.08
13.00.09
07.00.00
19.00.00

01.00.00
02.00.00
03.00.00
09.00.00
10.00.00
11.00.00

№6/2025

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga
ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 796 sahifa,
5-iyun, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapiirjanovna – Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti rektori

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Umarova H.O' – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)
Panjijev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Rector of the Nizami National Pedagogical University of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024-yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko’ra, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo’yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo’yicha
ro’yxatdan o’tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Iqim o'zgarishi muammolari va "yashil ko'nikmalar"ning rivojlanishi.....	14
<i>Abdurashit Karimovich Avliyaqulov</i>	
TTJlardagi qizlarni qo'llab-quvvatlash, mavjud ijtimoiy-axloqiy muammolarni hal etish bo'yicha ilg'or xorijiy mamlakatlar tajribasini o'rganish.....	18
<i>Xasanboy U. Abdusamatov</i>	
Integrativ yondashuv bo'lajak o'qituvchilarda ijodiy va tahliliy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning asosiy omili	26
<i>Jalilov Nodirjon Azamatovich</i>	
Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarning sibling munosabatlari diagnostikasi.....	30
<i>G'ayibova Nargiza Anorbayevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim omillari	33
<i>Hakimova Gulmira To'xtatosheva</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda ijtimoiy-madaniy kompetentlikni muzey pedagogikasi vositasida rivojlantirishning pedagogik-psixologik jihatlarini	37
<i>Marayimova Kibriyoxon Islomjon qizi</i>	
Iqtisodiy savodxonlikni oshirishda o'zbek tilining ta'siri	41
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Сторителлинг как инструмент формирования ценностных ориентаций старшеклассников	44
<i>Умрихина Виктория Игоревна</i>	
Формирование эстетических предпочтений учащихся музыкальных школ в условиях инклюзивного образования на основе стилевого подхода	52
<i>Ахунова Умида Ойбековна</i>	
Sun'iy intellektning ta'limga integratsiyasi: o'qitish va boshqaruvdagi o'rni	55
<i>Abduxamidova Muyassar Xalimjon qizi</i>	
Buxorodagi jadidchilik harakatining o'ziga xosligi va maktablardagi ta'lim tizimi.....	60
<i>Axrоров Ixtiyor Doniyorovich</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida imkoniyati cheklangan bolalarning moslashuvida oila va maktabning roli	63
<i>Dadaboyev Jahongir Sherdil o'g'li</i>	
Влияние длительной госпитализации на образовательную траекторию ребенка: междисциплинарный подход	67
<i>Сайфутдинова Насиба Нурматовна</i>	
O'yinning bola faoliyati sifatidagi mohiyati va o'ziga xosligi.....	75
<i>Otasheva Lola Shoto'rayevna</i>	
Psixologik tadqiqotning umummetodologik va xususiy metodologik tamoyillari	78
<i>Xodjimatoва Nazira Toshmatovna, Mallayeva Gulshoda Maxmudjonovna</i>	
Rivojlanishida nuqsoni bor bo'lgan bolalarni ijtimoiy hayotga tayyorlashda inklyuziv ta'limning o'rni	81
<i>B. Xusniddinova</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida loyihaviy tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish	85
<i>Zulaykho Samatovna Ro'ziyeva</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini dars jarayonida rivojlantirish texnologiyasi	89
<i>Xudaybergenova Nawrizbiyke Qanat qizi</i>	
Sonlarni obrazlar bilan bog'lash orqali mantiqiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi.....	92
<i>Kalekeeva Sarbinaz Turkmenbaevna</i>	
Methodology of Teaching English to Preschool Children	96
<i>Khurshida Tojimurodova</i>	
Malaka oshirish jarayonida yo'riqchilarning kasbiy kompetentligini takomillashtirishning ijtimoiy zaruriyati..	100
<i>Ch. B. Nalibayeva</i>	
O'qituvchilarning o'quvchilar bilan hamkorlik munosabatlari	103
<i>G'aniyeva Sayyora Saidmurod qizi</i>	
Falsafada haqiqatni izlash: empirizm va rasionallizmning o'rni.....	106
<i>Boymirzayeva Xurshida Sobirovna</i>	

Raqamli ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun axborot bilan ishlashni o'rgatishning didaktik asoslari	110
Ismoilov Ravshan Yakubjon o'g'li	
An Evaluation of the Impact of The Theme-Based Approach on Young Learners' Speaking Development..	113
Khamraeva Gulchekhra Ibrakimovna	
O'smirlar o'rtasida o'zaro hamkorlikni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar	118
Majidov Jasur Baxtiyarovich, Xolmatova Dilorom Vahobjon qizi	
Informatika fanini o'qitishda mobil dasturiy vositalaridan foydalanish imkoniyatlari	123
Jo'rayev Ilhom Isxoqovich	
Muqimiy asarlari vositasida talabalarda kitobxonlik tizimini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish	126
Muxlisa Satriiddinova Muhitdinova	
Korpus lingvistikasida lingvostatistik tahlil metodi	132
Nuriddinov Abrorbek Sayfiddin o'g'li	
Bo'lajak o'qituvchilarni ruhlantirish va o'ziga bo'lgan ishonchini oshirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish	136
Umarova Feruzabonu Bobir qizi, Samandarova Dildora Javlon qizi	
Tizimli-faoliyatli yondashuv asosida umumpedagogik akt kompetentlikni shakllantirish muammosining nazariy-metodologik jihatlarini	139
Saloxiddinova Umidaxon Mansurjon qizi	
Nutqiy kamchiliklarni kamaytirishda o'yinlarning o'rni	143
Jabborova Oltinoy	
Matn bilan ishlash bosqichlari va ularning ingliz tilini o'rgatishdagi didaktik ahamiyati	146
Soliyev Umidjon Yulchivoyevich	
Ta'lim tizimini boshqarishda talabalar boshqaruvining qiyosiy tahlillari	150
Uzaqov Nomozali Hamdamovich	
Zamonaviy ta'lim muassasalarida pedagoglarning boshqaruv malakasini rivojlantirish yo'llari	153
Z. M. Zarifova	
Rossiya imperiyasining Surxon vohasi qishloq xo'jaligi va irrigatsiya tizimidagi siyosati tarixi	159
Abdurashidov Anvar Abdurashidovich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari katta guruh tarbiyalanuvchilarini badiiy adabiyot bilan tanishtirish texnologiyalari	164
Axmadaliev Sidiqjon Yigitalievich	
Ota-onalarning ta'lim sifatiga ta'siri	167
Axmadqulova Ozodaxon Xamidullo qizi	
Surxon voxasi toponimlarining tarixshunosligi	170
Boboyeva Sitora Ro'zimaxmatovna	
O'zbek etnopedagogikasi rivojlanishining nazariy asoslari	174
Davlatova Shaxnozaxon Doniyor qizi	
Sihatgohlarda davolanuvchilar salomatligini saqlashda jismoniy tarbiya vositalaridan samarali foydalanish texnologiyalari	178
G'aniyev Suxrob Abduvali o'g'li, Ergashov Shoxrux Yusuf o'g'li	
Ikkinchi jahon urushi davrida Surxon vohasi ayollarining maorif va madaniyat sohasiga qo'shgan munosib hissalari	183
Hakimova Muyassar Rashidovna	
Kitob mutolaasining pedagogik-psixologik asoslari	188
Il'yasova Dilshoda Akmal qizi	
O'zbekiston tarixini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, Turkistondagi siyosiy jarayonlar, Turkiston muxtoriyati	191
Isaev Oybek Axmed o'g'li	
Boshlang'ich ta'limda ona tili fanidan mustaqil ishlarni tashkil etishda matnlar ustida ishlash metodikasi	195
Iskandarova Maftuna Quvondiq qizi	
Sinfdan tashqari tadbirlarda o'smir yoshdagi o'quvchilarning ijtimoiy tashabbuskorligini tarbiyalash metodi	199
Latipova Nigoraxon Isakovna, Ibraimov Xolboy Ibragimovich	
Tarixni o'rganishda yordamchi tarixiy fanlarning ahamiyati	202
Maxmatkulova Nozikoy Choriyevna	

Increasing the Efficiency of Economic Education Through Project-Based Educational Technologies	210
Nurmatova Maftuna Ilkxamovna	
Rassom O'rol Tansiqboyev asarlari vositasida maktabga tayyorlov guruhi bolalarini tabiat manzarasini chizishga o'rgatish.....	213
Po'latov Foziljon Usibjonovich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida lingvistik kompetensiyasini rivojlantirishda raqamli ta'lim vositalarining o'rni.....	216
Qayumova Odinoxon Buvarayim qizi	
Milliy o'zlikni anglashni shakllantirishning pedagogik asoslari.....	219
Sa'dullayeva Sarvinov Ubadullo qizi	
Neyrodinamik gimnastikalar yordamida o'quvchilarning matematik tafakkurini rivojlantirish.....	223
Sanobar Ibragimovna Kenjayeva	
Talabalarni ma'naviy tarbiyalash diagnostikasi va korektsiyasi	228
Saotmuradova Zebo Yuldash qizi	
Musiqiy-nazariy fanlarni o'qitishda axborot kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llashning xususiyatlari	232
Shukurova Nilufar Gayratovna	
Maktabgacha ta'lim direktori shaxsiy kompetensiyasini rivojlantirish bo'yicha ilg'or xorijiy tajribalardan foydalanish.....	237
Ravshanova Nargiza Norboyevna, Suvonova Sohiba Eshquvvat qizi	
Surxon vohasining ijtimoiy hayotida sog'lomlashtirish oromgohlarining o'rni	241
Tilovov Qorjov Bekbayevich	
O'quvchilarning ma'naviy immunologik tarbiyasini shakllantirishning ilmiy asoslari	248
Toshmamatova Shoxsanam Muzaffar qizi	
Theoretical Foundations, Essence, Content and Forms of Economic Education for Students of Grades 5-6 of Secondary Schools	251
Turakhanov Oybek Davlataliyevich	
Tarbiyachining shaxsiy fazilatlari va pedagogik mahorati	257
Usarova Muborak Xabibulla qizi, Abduraxmanova Matluba Kamoliddin qizi	
Boshlang'ich ta'limda kommunikativ yondashuvga asoslangan o'qitish metodlarini takomillashtirish usullari.....	260
Xoliqova Matluba Mardon qizi	
Xorijiy tillarni o'qitishning zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish jarayonini takomillashtirishning shakl, metod va vositalari	263
Xudoyqulova Sevara Yorqul qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ma'naviy tarbiyasida xalq pedagogikasi an'analaridan foydalanish	266
Yunusova Dildoraxon Xikmat qizi	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tanqidiy fikrlashini rivojlantirish.....	270
Yusufaliyeva Gulnora Abdurahmonovna	
Способы и средства обучения ценности времени в младших классах (на уроках русского языка).....	275
Ниязова Хилола Хаят кизи	
Психологические, лингвистические и педагогические компоненты в раннем обучении иностранным языкам в эпоху цифровизации образования	278
Турдикулова Эъзозхон Эркинжон кизи	
5–7-sinflar ingliz tili darsliklaridagi muloqot matnlarining tahlili.....	281
Abdumurodova Dilnoza Azimjon qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining intellektual ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning mazmuni.....	284
Abduraxmonova Noila Nasim qizi	
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishida tabiiy fanlar nazariyasi va metodikasi fani rivojlanish tarixi	289
Abduraxmonov Zaribjon Mansurovich, Umaraliyeva Baxtilaxon Raxmonali qizi, G'ofurova Zarnigorxon Shuxratovna	
Informatika darslarida o'quvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning nazariy asoslari	293
Ahmadova Kamola Ahmad qizi	
Methodology for Increasing the Efficiency of Training 10–12-Year-Old Tennis Players	297
Akhmedova N. I.	
Musiqqa ta'limi yo'nalishi talabalarida ingliz tili fani doirasida kasbiy-muloqotni rivojlantirish tamoyillari	301
Ashurova Zulayxo Erkinovna	

Pedagogik oliy ta'limda "tasviriy faoliyatga o'rgatish metodikasi" modulini o'qitishning pedagogik va metodik xususiyatlari.....	306
Boliyeva Lola Shukurovna	
O'zbek tilida rang bildiruvchi leksik birliklarning tarixiy-etimologik tahlili.....	309
Rahmon Ernazarov	
Maktabgacha ta'limda kompyuter texnologiyalari orqali bolalarning intellektual rivojlanishini ta'minlash	313
G'ulomova Muxlisa Ulug'bek qizi	
Maktabgacha ta'lim muassasasida huquqiy tarbiyani amalga oshirish yo'llari	317
Karimova Umida Sharopovna	
Raqamli ta'lim muhitini shakllantirish asosi sifatida kichik maktab o'quvchilariga informatika va axborot texnologiyalarini o'qitishning o'quv-uslubiy ta'minoti.....	322
Mamajanov Raxmatilla Yakubjanovich, Aliyev Mahmud Muso o'g'li	
Использование личностно-ориентированных образовательных технологий в дошкольном образовании	327
Мирзатова Гулшода Худойбердиевна	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish mohiyati.....	332
Najmiddinova Saodat Abduvohid qizi	
Ta'lim jarayonida mozaika texnologiyasi asosida bo'lajak o'qituvchilarning intellektual kompetentligini rivojlantirish.....	335
O'rinov Rustambek Yoqubjonovich	
Oilaviy munosabatlarga ijtimoiy-psixologik ta'sirlar va ularning ahamiyati	340
Otanazarova Muhayyo Uktamova	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari sharoitida bolalarning harakat faoliyatini maqsadli rivojlantirish texnologiyasi	344
Radjapova Gulbahor Mamatraimovna	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda refleksiv ko'nikmalarini shakllantirish metodik muammo sifatida...	348
Raxmonova Iroda Samijonovna	
Voleybol sport seksiya mashg'ulotlarini tashkil etishda ishlab chiqilgan ilmiy-metodik dastur va anketa so'rovi natijalari tahlili	352
Sulaymonov Jahongir Solijonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining adabiy va nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirishda interfaol va kollaborativ metodlar qo'llanilishi	361
Temirova Iqbol Sadriddinovna	
Zamonaviy gumanitar bilimlarda "axborot kompetentligi" tushunchasining tarixiy-mantiqiy tahlili.....	365
Xoshimova Xulkaroy Xoshimjon qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'quv-bilish faolligini rivojlantirishda bolalar adabiyotidan foydalanish metodikasini takomillashtirish.....	369
Yuldoshova Mehriniso Ochilidievna	
Gumanitar fanlarda milliy folklardan foydalanishning ahamiyati.....	372
Abduxakimova Maxfuza Abduraxmonova	
Методика усовершенствования коммуникативной толерантности детей в процессе изучения русского языка и литературы в начальных классах	376
Тошматова Мукаррам Джумановна, Дадаева Фируза Акрамовна	
Психологические, лингвистические и педагогические компоненты в раннем обучении иностранным языкам в эпоху цифровизации образования	380
Турдикулова Эъзозхон Эркинжон кизи	
Формирование коммуникативных умений учащихся младших классов средствами филологических наук	383
Хожиева Малика Хусниддиновна	
The Formation of Syntactic Paradigmatics	388
Turdiyeva Nilufar Anvarovna	
Oliy ta'limda zoologiya fanini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish metodikasini takomillashtirish.....	391
Xonnazarova Mamlakat To'liqinova	
O'zbek kurashchilarining kurash usullari va taktik harakatlarini o'zlashtirish darajalari.....	395
Qon'irbaev Dastan	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida atrof olamga nisbatan mas'uliyatliklikni takomillashtirish mexanizmi	399
<i>Abdulahkimova Fotima Turduqil qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar kreativ fikrlashini rivojlantirishning pedagogik-psixologik qonuniyatlari	403
<i>Abdusattorova Umida Abdusamat qizi</i>	
Raqamli dasturiy vositalari asosida organik kimyo fanini o'qitish jarayonini tashkil etish yo'nalishlari	406
<i>Ametova Guljamila Elbrusovna</i>	
Fanlararo aloqadorlik asosida tayanch kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari...	410
<i>Babayeva M. A.</i>	
Rahbarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishni boshqarish chora-tadbirlari.....	413
<i>Bagmatov Davlatjon</i>	
Rivojlanayotgan davlatlarda ota-ona va farzand munosabatlari.....	418
<i>Bobojonova Nazira Merganboy qizi</i>	
Huquqiy fanlarni innovatsion o'qitish usullarining afzalliklari	422
<i>Dauletbaeva Jadiraxan Aliy qizi</i>	
Ona tili o'qituvchilarining nutqi bilan bog'liq muammolar va unga doir yechimlar	426
<i>G'. Do'stmurodov</i>	
Barqaror rivojlanish kontekstida maktabgacha ta'lim: bolalarda ekologik ongni shakllantirish.....	430
<i>Hoshimova Dilnoza Boymirzoyevna</i>	
Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks yondashuv	433
<i>Ibroximova O'g'iloy Inomjon qizi</i>	
Transformatsiya-lashayotgan jamiyatda yoshlarning shaxsiy resurslari va psixologik barqarorligi	437
<i>Irisbayeva Qunduzxon</i>	
Talabalarda kasbiy kreativlik ko'nikmalarini shakllantirish samaradorligi va uning natijalari	440
<i>Ismanova Ma'mura Abdumo'minovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi serebral falajli bolalarda nutq va motorikani rivojlantirish	444
<i>Isodullayeva Iqboloy Sodiqjonovna</i>	
Talabalarining intellektual-kognitiv salohiyatini rivojlantirishda kredit-modul tizimining pedagogik jihatlari ..	447
<i>J. Otepbergenov</i>	
Yashil suvo'tlar (Chlorophyta) bo'limini o'qitish metodikasi	451
<i>M. N. Xayitova</i>	
Bo'lg'usi pedagoglarda empatik kompetensiyalarni rivojlantirish: zamonaviy yondashuvlar va amaliy strategiyalar	457
<i>Mambetkarimova Indira Polatbaevna</i>	
An Analysis of the Present-Day use of English Folklore in Education.....	460
<i>Maxsudaliyeva Ranokhon Bakhodir qizi</i>	
Yoshlarda kasbiy motivatsiyani shakllantirishning psixologik xususiyatlari	463
<i>Mirzaxmatova Sayyora Saydaxmatovna</i>	
Kasbiy kompetensiya tushunchasi va uning mohiyati	466
<i>Mirzayeva Faroxat Odiljonovna</i>	
Boshlang'ich sinfdan matematika o'qitishni tashkil qilish shakllari	471
<i>Norquvatova Diyora Davron qizi</i>	
Zamonaviy ta'limda inklyuziv yondashuvlar: o'qituvchilarning kasbiy tayanchlarini takomillashtirish.....	475
<i>Olimova Nodirabegim Ibrohimjon qizi</i>	
Jadidlar ta'lim orqali jamiyatni o'zgartirishga intilganlari, ularning maqsadlari va erishilgan natijalar.....	479
<i>Omonov Asliddin Sunnatovich</i>	
O'zbek tilida rang bildiruvchi leksik birliklarning tarixiy-etimologik tahlili.....	481
<i>Rahmon Ernazarov</i>	
Boshlang'ich ta'lim – inson kamolotining ilk poydevori!	485
<i>Ravshanova Ra'no Raup qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirishda zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalanish	489
<i>Saidova Dilnoza Baxtiyor qizi</i>	
Mental arifmetika orqali bolalar intellektini rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	493
<i>Saydaliyeva Umidabonu Sharifjon qizi</i>	
Innovatsion ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf ona tili darslarining samaradorligini oshirish muammosi	496
<i>Sharipova Sevara Erkin qizi</i>	
CEFR doirasida arab tilida yozma nutq kompetensiyasini baholash mezonlari va amaliy usullar	499
<i>Sindarova Malika Aziz qizi</i>	

VARK ta'lim modelining pedagogik oqibatlari	503
<i>Temirova Mushtariybonu</i>	
Kasbiy rivojlanish soatlarida boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini rivojlantirish	507
<i>Temirova Rushana Ravshan qizi, Nishonova Durdona Olimjon qizi</i>	
Teaching on Empty: Burnout Challenges in Elt Classrooms	511
<i>Usmanova Nilufar Xasan qizi</i>	
Ona tili ta'limini tashkil etish jarayonining ilmiy-nazariy tendensiyalari	514
<i>Uzoqova Maftuna Abdirazzoqovna</i>	
Критическое мышление в контексте эмоционального интеллекта	518
<i>Нажмудинова Мадина Халимовна</i>	
Реформа образовательной системы для повышения качества и доступности образования, как одна из целей устойчивого развития	521
<i>Аскарова Ф. А.</i>	
Yengil atletika sport turida uzunlikka sakrovchilarni mashg'ulot jarayonida tezkor-kuch sifatlarini rivojlantirish uslubiyati	528
<i>Ro'zmetov Rasul Tangirberganovich</i>	
Nutq – ijtimoiy taraqqiyot omili sifatida: maktabgacha yoshdagi bolalarda shakllanish bosqichlari va yondashuvlar	532
<i>Sharipova Guzal Sodiqovna, Xabibullayeva Maftunaxon Vaxobjon qizi</i>	
Maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarida multimedia vositalari orqali nutq madaniyatini shakllantirish modeli	535
<i>Abduvaliyeva Farida Salimjon qizi</i>	
Yoshlarni ijtimoiy-pedagogik hamkorlikda tarbiyalash tendensiyalari	539
<i>Abirova Umida Nazarovna</i>	
Tanqidiy fikrlash: tushunchasini tahliliy idrok etish	543
<i>Akabiroya Mexriniso Baxtiyorovna</i>	
Nutq nuqsoniga ega bolalar diqqat xususiyatlari	547
<i>Akbarova Ziyoda Qurbonjon qizi</i>	
Milliy tarbiya asoslari fanini o'qitishning amaliyotdagi holati	550
<i>Alisher Tursunov</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatiga ta'sir etuvchi asosiy omillar va ularni bartaraf etish yo'llari	554
<i>Beketov Nurseit Alijan o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining atrof-muhitga ekologik munosabatini oshirishda ekskursiya mashg'ulotlarini o'tkazishda raqamli texnologiyalarning o'rni	558
<i>Bovanova Umida Abduvahabovna, Meliqulova Oybahor Farhod qizi</i>	
Neyropedagogika va zamonaviy ilmiy yondashuvlar	564
<i>Duschanova Nilufar Sabirbayevna</i>	
O'yin texnologiyasi asosida bolalarda muloqot madaniyatini rivojlantirish	567
<i>Eshmuratova Gauxar Maxsudovna</i>	
Maktabga tayyorlov guruhi bolalarida konstruksiyalashga oid ko'nikmalarni shakllantirish	570
<i>Eshonqulova Ma'suda Xabibovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rivojlantirish markazlaridagi ta'limiy faoliyatlarni kuzatish va tahlil qilish metodikasi	573
<i>Fayziyeva Mabudaxon Muxammadjonovna</i>	
Duduqlanuvchi bolalar nutqini rivojlantirishda logopedik texnologiyalarning o'rni	576
<i>Mahkamova Umida Abdusattorovna</i>	
Kurash mashg'ulotlarining o'quvchilarni axloqiy tarbiyalashdagi roli: an'anaviy sportning pedagogik imkoniyatlari	579
<i>Muratov Muzaffar Shermamatovich</i>	
Autizm sindromli bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishda korreksion ishlar	582
<i>Nabiyev Ravshanjon Shavkatjon o'g'li</i>	
Sharq ma'rifatparvarlari va ularning gender tengligi haqidagi qarashlari	586
<i>Norimonova Gulmira Ulug'bek qizi</i>	
Sport vositasi orqali yoshlar o'rtasida ekstremizmning oldini olish yo'llari va mexanizmlari	589
<i>Nosirova Dilnoza Sobirovna</i>	

Sportchilarning individual funksional xususiyatlariga asoslangan mashg'ulot yuklamalarini optimallashtirish yo'llari	593
Olimov Shahobiddin Maribboy o'g'li, Sulaymonova Maktuba Xusan qizi	
Kasbiy sifatlarini takomillashtirishda raqamli texnologiyalar foydalanish	597
Otanazarova Mohira Xamidbekovna	
Biologiya fanining ta'limdagi o'rni va o'qitishdagi muammolar	601
Pulatova Elnora Kadirovna	
Boshlang'ich sinf darsliklaridagi antroponimlarning funksional, leksik, semantik, morfologik tadqiqi	606
Qarshiyeva Gulbahor Shamil qizi	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish metodik muammo sifatida ..	609
Raxmonova Iroda Samijonovna	
Professional Standards for Pre-Service Teachers	613
Sardor Rakhmanov	
Ta'limni raqamlashtirish sharoitida bo'lajak texnologiya o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik imkoniyatlari	619
Sayidova Muxtaram Xamidullayevna	
Ingliz tilini o'rgatishda multimodal yondashuv asosida ta'limiy videolardan foydalanish strategiyasi	623
Solijonova Mohlaroyim Abdumalik qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini matn ustida ishlash ko'nikmalarini shakllantirishda interfaol metodlardan foydalanish	628
Sotiboldiyeva Shoxista Jaloliddin qizi, Shodmonqulova Sevara Rahmonqul qizi	
O'quv-tarbiyaviy vaziyatlarni loyihalashtirish asoslarida talabani tarbiyaviy jihatlarini takomillashtirish ..	632
Temirov Ma'ruf Shuhrat o'g'li	
Tikuv buyumlarini konstruksiyalash va modellashtirishning avtomatlashtirilgan tizimlari fani orqali talabalarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	638
Umarova Fotima Abduraximovna	
Bo'lajak o'qituvchilarda xalq pedagogikasi vositasida milliy xarakter xususiyatlarini shakllantirish omillari	641
Usmonova Muattar Bahadirjonovna, Hasanboyeva Kamola Dilmurod qizi	
Raqamli ta'lim texnologiyalarning bugungi kunda ta'lim sohasidagi qo'llanilishi	647
Xamroyeva Madina Dadajonovna, Umarov Husan Lazizi o'g'li	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	650
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo	
Geografiya ta'lim yo'nalishi talabalarini o'qitish metodikasi va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga oid tadqiqot ishlarining tahlili	655
Xodjaniyazova Shoxsanam Ergash qizi	
O'tkir Hoshimovning "Tushda kechgan umurlar" romanida inson va uning ruhiyati	660
Xolmatova Ro'zixon Akmaljon qizi	
Talabalarda liderlikni shakllantiruvchi ijtimoiy-pedagogik omillar	663
Xoshimova Muazzamxon Zaynalobidinovna	
Creative Games and Project-Based Learning in Physics Lessons	666
Yorqinbek Abduraimjanovich Mamatokhunov	
Теоретические основы и практическое применение компетентного подхода в обучении физике	670
Абдулхаким Хакимов	
Роль инклюзивной игровой деятельности в социальной адаптации детей с инвалидностью дошкольного возраста	673
Плиева Руслана Владимировна	
"Beruniy asri" yoxud Beruniyning xarizmatik qobiliyati va uning boqiy ilmiy merosi	676
Saifnazarov Ismoil, Sultonov Tursinboy	
Значение наблюдения и педагогической диагностики в инклюзивном образовании	682
Тургунова Нилуфар Абдусаломовна	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ekologik dunyoqarashini shakllantirish texnologiyalari	685
Xaydarova Shaxlo Narzullayevna, Azimova Gulmira Xayrullayevna	
Диалог культур в рассказе "Келинка" галины ширяевой: гендерная и этнокультурная перспектива ..	689
Чернова Татьяна Алексеевна	
Ijtimoiy va gumanitar fanlarning pedagogik ahamiyati: Xo'ja Vali avlodlari misolida	692
Umurov Sharif Rajabovich	

Raqamli ta'lim sharoitida talabalar mustaqil tayyorgarligini rivojlantirishning ilmiy-metodik asoslari: didaktik yondashuvlar va ilg'or ilmiy modellarning tahlili.....	695
Umarova Zaxro Abduraxim qizi	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitishda innovatsion yondashuvga oid dolzarb masalalar	701
Sharofat Juraqulova Baxtiyorovna	
Bo'lajak ingliz tili mutaxassislarining sun'iy intellekt kompetensiyasi.....	704
Ibragimova Hilola Bahodirjon qizi	
Oliy ta'lim muassasalari talabalari orasida kurash sport turini keng rivojlantirish	709
Ochilov Elbek Olimovich	
Muhandislik grafikasi ta'limida talabalarining grafik ishlarni bajarish ko'nikmalarini rivojlantirish.....	712
Ashirboyev A. O., Muxamedjanova G. J.	
Futbol mashg'ulotlarida o'quvchilarda jamoaviy ruhni pedagogik usullar bilan rivojlantirish	715
Axmedjanov Shuhrat Boltayevich	
Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida nutqiy va lingvistik kompetensiyalarini shakllantirish	718
Bamullayeva Shodiyona Nasrullo qizi	
Umumiy o'rta ta'lim o'quv dasturlarining sifat va samaradorligini oshirishning nazariy hamda ilmiy asoslari	721
Esanov Muzaffar Xoshimovich	
Bo'lajak tarbiyachilarni innovatsion pedagogik faoliyatga tayyorlash texnologiyalari	726
Eshmuminova Dilshoda Iskandarovna	
Jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida pedagogik yondashuvlarning roli	730
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	
Arab xattotlik san'atining rivojlanishi.....	733
Mamarajabov Mirqosim Ramazon o'g'li	
Educational Effectiveness of the Question-and-Answer Technique in Working With English Texts	737
Muradulloyeva Sevinch Soxibjon qizi	
Boshlang'ich sinf matematika va geometriya darsliklarida STEAM yondashuvi asosida o'qitishning imkoniyatlari.....	740
Nazarova Shahzoda	
Boshlang'ich ta'lim o'quv jarayoniga sun'iy intellektni tatbiq etishning metodik asoslari (sinfidan tashqari ishlar misolida)	744
Nigmatullayeva Matluba Izatullo qizi	
Jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining o'quvchilarda ijtimoiy faollikni shakllantirishdagi pedagogik imkoniyatlari	748
Normaxmatov Ilhom Zayniddinovich	
Boshlang'ich ta'lim sifatini oshirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining imkoniyatlari.....	751
Qurbonov Sanjar Rajabboyevich	
Sportchi salomatligini baholashda zamonaviy texnologiyalar.....	754
Samandarov A. X.	
Sport tashkilotlari uchun marketing, e-marketingning foydalari	758
Samatov Javlonbek Abdukayumovich	
Futbol o'yinlari orqali o'quvchilarda jismoniy tarbiya pedagogikasining ahamiyati	762
Sattarov Qarshiboy Norqulovich	
Kichik maktab yoshidagi bolalarda lingvistik kreativ intellektni shakllantirishning pedagogik shartlari	765
Shodiyev Rizamat Davronovich, Jabborova Maftuna Komil qizi	
Ota-onalar bilan samarali hamkorlikni tashkil etishda direktorning strategik yondashuvi.....	770
Tog'ayeva Shahnoza Shavkatovna	
Maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqa tinglash	774
Xodjayeva Nilufar Latipovna	
Talabalarda kitobxonlik madaniyatini targ'ib qilish orqali sog'lom fikrlarni shakllantirish masalasi.....	778
Xudayberganova Nargisa Qurbonbayevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tafakkurini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyati	782
Xursanova Marjona Baxtiyor qizi	
Sun'iy intellekt – bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilari ta'limini modernizatsiya qilish vositasi sifatida	785
Yoqubaliyeva Dilafruz Payzidin qizi	
Tibbiy pedagogika: kasbiy ta'limda sog'lom turmush tarzi shakllantirishning psixopedagogik asoslari.....	788
Ziyatov Muhammad Namazovich	
Интерактивное обучение в развитии личности и критического мышления студентов	792
Рысова Галия Байбулатовна	

UMUMIY O'RTA TA'LIM O'QUV DASTURLARINING SIFAT VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY HAMDA ILMIY ASOSLARI

Esanov Muzaffar Xoshimovich

Oliy ta'limni rivojlantirish tadqiqotlari markazi,
direktor o'rinbosari, p.f.d.

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim o'quv dasturlari sifati va samaradorligini oshirishning nazariy va ilmiy asoslari ko'rib chiqiladi. Unda o'quv dasturlari mazmunini zamon talablari va xalqaro andozalar asosida modernizatsiya qilish zarurligi ta'kidlangan. Dasturlarni ishlab chiqishda kompetentlik yondashuvi, ularning sifatini baholash mezonlari, shuningdek, takomillashtirish yo'nalishlariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ta'lim dasturlari samaradorligini monitoring qilish va baholash usullari tahlil qilingan. O'quv dasturlari mazmunida ilmiy asoslilik va fanlararo integratsiyaning ahamiyati ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: baholash, o'quv dasturi, ta'lim, ta'lim sifati, mazmun, metodika, samara, mexanizm, tahlil, tajriba.

Abstract: This paper explores the theoretical and scientific foundations for improving the quality and effectiveness of general secondary education curricula. It emphasizes the need to modernize the content of educational programs in line with contemporary requirements and international standards. Special attention is given to the competency-based approach in curriculum development, quality assessment criteria, and key directions for improvement. The study also analyzes methods for monitoring and evaluating the effectiveness of educational programs. The importance of scientific grounding and interdisciplinary integration in curriculum content is highlighted.

Key words: assessment, curriculum, education, quality of education, content, methodology, influence, mechanism, analysis, experience.

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические и научные основы повышения качества и эффективности учебных программ общего среднего образования. Подчеркивается необходимость модернизации содержания учебных программ в соответствии с современными требованиями и международными стандартами. Отдельное внимание уделяется компетентностному подходу в разработке программ, критериям оценки их качества, а также направлениям усовершенствования. Анализируются методы мониторинга и оценки эффективности образовательных программ. Подчеркивается важность научной обоснованности и междисциплинарной интеграции в содержании учебных планов.

Ключевые слова: оценка, учебная программа, образование, качество образования, содержание, методика, эффект, механизм, анализ, опыт.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar zahirida umumiy o'rta ta'lim sifatini oshirish, o'quv dasturlarini yangilash va ularni xalqaro standartlarga moslashtirish kabi dolzarb vazifalar turibdi. O'quv dasturlari – bu o'quv jarayonining asosi bo'lib, ular orqali o'quvchilarda bilim, ko'nikma va kompetensiyalar shakllantiriladi. Shu bois, ularning nazariy, ilmiy va metodik asoslari puxta ishlab chiqilishi zarur.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Respublikamizda bugungi kunda ta'lim standartlari va mazmunini takomillashtirish bo'yicha bir qator ustuvor vazifalar belgilangan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi "O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5712-sonli Farmonida mamlakatimizni 2030-yilga kelib PISA (The Programme for International Student Assessment) xalqaro miqyosda 30 ta ilg'or mamlakat qatoriga kirishiga erishish, uzluksiz ta'lim tizimi mazmunini sifat jihatdan yangilash asosiy maqsad qilib belgilangan¹.

1 <https://lex.uz/docs/4312785>

O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini rivojlantirish konsepsiyasida xalq ta'limi tizimiga oid qonunchilikda, institutsional rivojlanishda, maktab yoshidagi bolalarga zamon talablariga mos ravishda ta'lim-tarbiya berishda ayrim bo'shliq va kamchiliklarni bartaraf etish, o'quv jarayonini tashkil etishda davlat ta'lim standartlarini kompetensiyaviy yondashuv asosida takomillashtirish, o'qitish va baholash metodlari, shuningdek, darsliklar va boshqa o'quv materiallarini tanqidiy fikrlash, axborotni mustaqil izlash va tahlil qilish ko'nikmalari va boshqa malakalarni rivojlantirishi asosiy vazifalardan biri sifatida qo'yildi.

Ta'lim tizimining barcha bosqichlari ichida umumiy o'rta ta'lim alohida o'ringa ega. Bugungi kunda global tendensiyalar, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi, bilimlar iqtisodiyotiga o'tish jarayonlari o'quv dasturlarining zamonaviylashtirilishini talab qilmoqda. Dastur mazmuni o'quvchilarni ijtimoiy hayotga tayyorlash, ularni tanqidiy fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal etish, axborotni tahlil qilish kabi zamonaviy kompetensiyalar bilan qurollantirishga xizmat qilishi lozim.

Milliy o'quv dasturi doirasida ishlab chiqilayotgan umumta'lim fanlarining o'quv dasturlari Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4884-sonli qaroriga muvofiq uzluksiz ta'lim dasturlari majmuasi sifatida tizimga tatbiq etildi.

Milliy o'quv dasturlari 6 komponentdan iborat bo'lib: konsepsiya, standart, o'quv rejasi, o'quv dasturi, metodologiya va baholashdan iborat.

Amaldagi o'quv rejasi kompleks ishlab chiqilgan bo'lib, o'quv predmetga yo'naltirilgan, o'quvchilarga real hayotda muvaffaqiyat qozonishi uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

O'zbekiston Respublikasida umumiy o'rta ta'lim tizimini sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarishda Finlyandiya tajribasidan foydalanilmoqda. Islohotlarning maqsadi – fin tajribasidan foydalanish hamda ta'lim tizimi va tez o'zgaruvchan global muammolarga javob topish lozim. Xususan, bilim, o'quvchilarning faolligi va sog'lom turmush hayoti, ta'limdagi tenglik bilan bog'liq masalalar o'qitish bilan birga olib boriladi.

Finlyandiya ta'limining asosiy qoidasi – teng va sifatli ta'lim bolalar va bolalikni hurmat qilishning, ham shaxslar, ham butun mamlakat uchun barqaror kelajakni barpo etishning eng yaxshi usuli deb hisoblaydi. Ta'limning maqsadi – hayot davomida o'qitishni targ'ib qilish, barcha o'quvchilarning har tomonlama rivojlaniishi va sog'lom va farovon hayotni ta'minlash hamda barqaror hayot tarzi bo'yicha ularning kompetensiyalarini rivojlantirishdir.

O'zbekiston Respublikasida Finlyandiya tajribasi asosida ta'lim dasturlarining sifat va samaradorligini oshirish maqsadida maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim dasturlari takomillashtirilmoqda.

Xorijiy davlatlarning ta'lim mazmuni va sifatidan kelib chiqib, O'zbekistonda ta'lim mazmunida mavjud kamchiliklar bo'yicha tegishli omillar aniqlandi. Jumladan:

- har bir fan kesimida o'quv yili yakunida o'quvchi faoliyati natijalariga qo'yiladigan talablar hamda uni baholash mezonlari mavjud emasligi;
- o'qitish metodikasi va baholash tizimi kompetensiyaviy yondashuvga asosan ishlab chiqilmaganligi;
- umumiy o'rta ta'lim maktabi bitiruvchisi egallashi lozim bo'lgan kompetensiyalarni baholash tizimi yaratilmaganligi;
- shuningdek, o'quvchi 4-sinf (10 ta fan o'qitiladi)dan 5–9-sinf (18 ta fan o'qitiladi)larga o'tish davrida o'rganiladigan fanlar sonining keskin oshib, 8 taga ko'payishi ularning o'zlashtirishida bo'shliqlar, o'qishning qiyinligidan zo'riqishni keltirib chiqarishi mumkinligi va natijada ularda o'qishga bo'lgan motivatsiyaning pasayishiga olib kelishi mumkin.

Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida o'quv jarayonini tashkil etishda ilg'or xorijiy tajribalarni qo'llash, o'quvchilarning qiziqishlarini inobatga olish, maktab bitiruvchilarining oliy o'quv yurtlariga kirish imtihonlariga tayyorlik ko'rishlariga keng imkoniyatlar yaratish maqsadida 2019–2020-o'quv yilining 3-choragidan boshlab, 10–11-sinflarda variativ o'quv rejalarini tajriba-sinovdan o'tkazish ishlari boshlandi.

2020–2021-o'quv yilida esa mazkur tajriba-sinov 7–11-sinflar uchun amalga oshirildi. Mazkur o'quv reja-ni tajriba-sinovni tashkil etishda kutilayotgan natijaga erishish uchun belgilangan tanlov yo'nalishlaridagi fanlarga ajratilgan soatlarda o'qitishning ilg'or usullaridan foydalanish belgilangan.²

Barqaror rivojlanish maqsadlarini amalga oshirish jarayonlari bilan O'zbekiston ta'lim tizimi uchun bir qator yangi maqsadlar ilgari surildi.

² Xalq ta'limi vazirligining 2019-yil 28-dekabrdagi 405-sonli buyrug'i.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ta'lim sohasining 2019–2023-yillarga mo'ljallangan rejasi mavjud o'quv dasturini yanada tahlil qilish va qayta ko'rib chiqishga mo'ljallangan bo'lib, bunda "o'quvchilarning bilim olish va qo'llash ko'nikmalarini oshirishdan ko'ra" bilimlarni "to'g'ridan-to'g'ri berishga ko'proq e'tibor qaratilayotganligi" aniqlandi. Bundan tashqari, Jahon banki tomonidan 2018-yilda O'zbekistonda ijtimoiy-emotsional ko'nikmalar bo'yicha o'tkazilgan so'rovda, Toshkent viloyatidagi 60 ga yaqin maktablar qamrab olinib, 9-sinf o'quvchilarining "hissiyotlarni boshqarish" va "imkoniyatlarni kengaytirish" kabi sohalarda o'zlarining ijtimoiy-iqtisodiy ko'nikmalarini o'rtacha darajadan past baholadilar. Ushbu omillar o'z-o'ziga ishonch, moslanuvchanlik, stressni boshqarish va sinovlarni yengishdagi chidamlilikda gender taqsimlanishining noto'g'ri taqsimlanganligini ko'rsatadi.

O'quv dasturlarining sifat ko'rsatkichlari

O'quv dasturlarining sifatini aniqlovchi asosiy mezonlar quyidagilardan iborat:

- Mazmunning dolzarbligi va yangiligi;
- Pedagogik moslik va yosh xususiyatlariga mosligi;
- O'quvchilarning ehtiyoj va qiziqishlarini hisobga olganligi;
- Amaliyotga yo'naltirilganlik va hayot bilan bog'liqligi;
- Ta'limda barqarorlik va izchillik tamoyillariga asoslanganligi.

O'quv dasturlarining ilmiy asoslanganligi ularning chuqur nazariy g'oyalarga tayanganligini bildiradi. Pedagogika, psixologiya, didaktika va boshqa fanlarning asosiy tamoyillari dastur mazmuniga singdirilishi kerak. Bundan tashqari, fanning ichki mantiqiy tizimi, tushuncha va kategoriya tuzilmasi, metodologik yondashuvlar hisobga olinishi muhimdir.

Demak, amaldagi o'quv dasturi o'ta murakkab va mavzuga yo'naltirilganligi, u o'quvchilarga real hayotda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni yetarli darajada bermayapti. Bu esa, O'zbekiston Respublikasi hukumati YUNISEF bilan kompetensiyaga asoslangan ta'lim uchun keng imkoniyatlar va umumiy asos yaratadigan o'quv dasturlarini ishlab chiqish ustida ish olib borishini taqozo qilmoqda. Xalq ta'limi vazirligi o'quv-uslubiy materiallar, jumladan darsliklarni chop etish va o'qituvchilar malakasini oshirish hamda baholash jarayonini takomillashtirish kabi salohiyatni oshirish bo'yicha uzluksiz ishlashi zarurligini ko'rsatmoqda.

YUNISEFning "Ta'limni qo'llab-quvvatlash dasturi doirasida" O'zbekiston hukumati milliy ta'lim tizimi duch kelayotgan muammolarni hal etish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar rejasini taqdim etdi. Ular orasida o'rta ta'lim tizimidagi o'quv dasturlarini isloh qilish choralari ham bo'lib, bu o'quv dasturining sifati o'quvchilarning bandlik salohiyatini oshirishning muhim omili ekanligini ko'rsatmoqda. O'quv dasturlarini isloh qilish asosiy kompetensiyalarga, mehnat ko'nikmalariga, yumshoq ko'nikmalarga va yuqori darajadagi fikrlash ko'nikmalariga ko'proq e'tibor qaratishga yo'naltirilgan.

Bundan tashqari, o'quv dasturlarini isloh qilish o'quvchilar va o'qituvchilar uchun mavjud ta'lim yuklamalarini kamaytirishga, o'qituvchilarga har yili o'quv dasturlarini yetarlicha yoritish uchun imkoniyatlarni taqdim etish va shu orqali uzatiladigan va yuqori darajadagi fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishni rag'batlantiruvchi keng qamrovli ta'lim berish usulini shakllantirishga yo'naltirilgan.

O'quv jarayonida sifatni ta'minlashda o'quv-uslubiy ta'minotsiz erishib bo'lmaydi. Shu sababli islohotlarning bir qismi yangi o'quv-uslubiy materiallarini ishlab chiqishga qaratilgan bo'lib, yangi kompetensiyalarga asoslangan yo'nalishni aks ettirish uchun keng ko'lamda moslashtirishga qaratilgan. Shu o'rinda, o'qituvchilarning kasbiy malakalarini oshirish, hamda imtihonlar, baholash va o'quv natijalariga umumiy yondashuvni o'z ichiga olgan ta'lim dasturining yangi yo'nalishiga to'liq moslashtirish maqsadida magistrlik dissertatsiyasida asosiy vazifalar belgilangan.

Yangilangan o'quv dasturlari va uslubiy materiallar bo'yicha darsliklar yaratish hamda nashr etish tizimi ham qayta ko'rib chiqiladi. Yangi didaktik va uslubiy qo'llanmalar, zamonaviy va kompetensiyaga asoslangan darsliklar ishlab chiqilib, xalqaro darajadagi ilg'or amaliyotga moslashtirish uchun dunyoning yetakchi nashriyotlari bilan hamkorlik qilinadi.

Dasturlarni ishlab chiqishda kompetensiyaviy yondashuv

Tahlillar asosida, xalqaro tajribalardan kelib chiqib, shuni aytish mumkinki, muayyan DTS, o'quv dastur, o'quv reja, baholash tizimini yaratish va o'qitish metodikasini tubdan takomillashtirish – o'quvchilarda hayotiy intellektual, shaxsiy, ijtimoiy va emotsional ko'nikma va kompetensiyalarni rivojlantirishga yordam beradi.

Xalqaro tajribalar asosida DTS, o'quv dastur, o'quv reja, baholash tizimini takomillashtirilishi o'qitish metodikalariga quyidagi vazifalarni qo'yadi:

- o'quvchilarda liderlik sifati, qobiliyati va kelajakda insoniyat, xalq va jamoani ezgu yo'lda birlashtira olish ko'nikmalarini shakllantirish;

- vatanparvarlik va Vatanga muhabbat tuyg'usini, bag'rikenglik, qonunlar, milliy va umuminsoniy qadriyatlariga hurmat bilan munosabatda bo'lish hamda qat'iy ishonchni shakllantirish;
- o'quvchilarning intellektual, ilmiy va ijodiy salohiyatini ochib berish;
- tabiiy va aniq fanlarni chuqur o'rgatish, xorijiy tillar, muhandislik va axborot texnologiyalarini o'zlashtirishni tashkil qilish, o'quvchilarning innovatsion g'oyalari va ishlanmalarini rivojlantirish;
- ta'lim berishning hamda bilim, ko'nikma va kompetensiyalarni baholashning zamonaviy uslublarini, shuningdek, ta'lim dasturlarining integratsiyalashuviga asoslangan o'qitishning fanlararo yondashuvini joriy qilish;
- o'quvchilarni kelajak kasblarga bo'lgan qiziqishini orttirish, ularda yetakchilik ko'nikmalari va notiqlik san'atini rivojlantirish, tanqidiy fikrlash, axborotni izlash, tahlil qilish va qayta ishlash, olingan bilimlarni amaliyotda qo'llash malakasini oshirish;
- o'quvchilarning umumta'lim fanlari bo'yicha xalqaro olimpiadalar, tanlovlar va musobaqalarda munosib ishtirokini ta'minlash;
- o'quvchilarning iste'dodi va qobiliyatini har tomonlama rivojlantirish, ularning ilm-fanni egallashga bo'lgan intilishlarini qo'llab-quvvatlash, iqtidorini ro'yobga chiqarish, uzluksiz ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, sifatli ta'lim xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini oshirish;
- o'quvchilarning intellektual va ijodiy salohiyatini rivojlantirish va ularni barkamol, jismonan va ruhan sog'lom shaxs sifatida Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash, bolalarda mehnatsevarlik, vatanparvarlik, fidoyilik, keng dunyoqarashga ega komil inson bo'lishga intilish tuyg'usini shakllantirish;
- o'quvchilarda boy adabiyotimiz va ona tilimiz bilan ongli ravishda faxrlanish, ajdodlarga munosib bo'lish, ularda ona xalqimiz tarixi, madaniyati, milliy qadriyatlarga nisbatan hurmat tuyg'ularini shakllantirish va rivojlantirish;
- o'quvchilarda yon-atrofdagi va jahonda ro'y berayotgan siyosiy-ijtimoiy jarayonlarga to'g'ri munosabat bildirish ko'nikmasini, mafkuraviy immunitetni shakllantirish va dunyoni ma'rifat, ilm-zakat, qalam bilan olish mumkinligi haqidagi g'oyani ularning qalbiga singdirish;
- o'quvchilarga xalq og'zaki ijodi, boy va o'lmas yozma adabiyotlarni chuqur o'rgatish va uning mazmun-mohiyatini tahlil qilish, nafaqat mamlakatimiz, balki dunyo xalqlari uchun sevib o'qiladigan asarlar yaratish, jahon adabiyoti durdonalaridan tarjimalarni amalga oshirish ko'nikmalarini shakllantirish;
- o'quvchilarga chet tillarni chuqur o'rgatish, aniq va tabiiy fanlarni yuqori darajada o'rgatish orqali ularda badiiy va ilmiy adabiyotni xorijiy tillarga professional tarjima qilish malakasini shakllantirish;
- o'quvchilarda san'atga bo'lgan qiziqishlarni, qarashlarni, qobiliyatlarni tanqidiy rivojlantirishni qaror toptirish;
- o'quvchilarning ijodiy g'oyalarini rivojlantirish orqali shaxs, jamiyat va mamlakat farovonligini qo'llab-quvvatlay olish ruhida tarbiyalash;
- o'quvchilarda vatanparvarlik, Vatanga beqiyos muhabbat va sodiqlik tuyg'ularini, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga nisbatan chuqur hurmatni shakllantirishga yo'naltirilgan ta'lim-tarbiya jarayoni sifatini oshirish;
- ta'limning keyingi bosqichi uchun zarur bo'lgan fanga oid bilim, ko'nikma va kompetensiyalarni rivojlantirish;
- bitiruvchilarning davlat tili va bir necha chet tillarini mukammal o'rganishini ta'minlash;
- axborot, tajriba va g'oyalarni almashish, atrofimizdagi olamni o'rganish, tushunish va unda samarali ishtirok etish maqsadida raqamli axborotlashtirishdan foydalanish ko'nikmasini rivojlantirish;
- muayyan fikrlash qobiliyatlarini, shuningdek, aqliy va metakognitiv anglashni o'z ichiga olgan holda, o'quvchilarda intellektual rivojlanish bilan bog'liq bilim, ko'nikma va kompetensiyalarni shakllantirish;
- mavjud imkoniyat va sharoitlarda innovatsion g'oyalarni yaratish ko'nikmalarini shakllantirish;
- o'quvchilarni egallagan bilimlaridan tashqarida fikrlashda tavakkal qilishga o'rgatish bo'lishi kerak.

Zamonaviy ta'limda kompetensiyaviy yondashuv muhim ahamiyatga ega. Bu yondashuvga ko'ra, o'quv dasturlari nafaqat bilim berish, balki ko'nikma va malakalarni shakllantirish, ularni turli hayotiy holatlarda qo'llay olishga o'rgatish vazifasini bajaradi. Kompetensiyaviy yondashuv asosida tuzilgan dasturlar o'quvchilarning

o'zlashtirish darajasini oshirishga, ularni faol, tashabbuskor va ijtimoiy mas'uliyatli fuqarolar sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

O'quv dasturlarini takomillashtirish yo'nalishlari

Takomillashtirish quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

- fanlararo integratsiyani kuchaytirish;
- o'quv yuklamasining maqbullashtirilgan hajmini belgilash;
- elektron resurslar va raqamli texnologiyalarni o'quv dasturiga integratsiya qilish;
- baholash mezonlarini aniqlashtirish va kompetensiyaviy baholashni joriy etish;
- ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantiruvchi topshiriqlar ulushini oshirish.

Ta'lim sifatini monitoring qilish va tahlil qilish

O'quv dasturlarining samaradorligini baholash uchun doimiy monitoring va tahlil zarur. Bu jarayon quyidagilar orqali amalga oshiriladi:

- o'quvchilarning yutuqlari va natijalarini tahlil qilish;
- o'qituvchilar fikri va amaliy tajribasini hisobga olish;
- xalqaro baholash tizimlari bilan taqqoslash (masalan, PISA);
- dastur asosida erishilgan natijalarning ijtimoiy foydasi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umumiy o'rta ta'limdagi o'quv dasturlarining samaradorligi ta'lim sifatining bosh mezoni hisoblanadi. Dasturlarni yangilash, ularning ilmiy va metodik asoslarini chuqurlashtirish, kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan dasturlarni ishlab chiqish orqali biz zamonaviy jamiyat ehtiyojlariga mos ta'lim tizimini shakllantira olamiz. Ta'limdagi barqaror rivojlanish, innovatsiyalar va raqamli transformatsiya o'quv dasturlarining doimiy takomiliga bog'liq. Shuning uchun bu yo'nalishda izchil va tizimli ish olib borish dolzarb hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi. O'zbekiston Respublikasining 2030 yilgacha mo'ljallangan Ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi. – Toshkent, 2019.
2. Nishonov, F., Nishonova, S. Umumiy o'rta ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuv. – Toshkent: O'zbekiston, 2022.
3. Turaev, N. va boshqalar. Pedagogika: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan, 2021.
4. Bobomurodov, Sh. Ta'lim sifatini baholash metodikasi. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2020.
5. Hasanboyeva, O. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: TDPU, 2021.
6. Majidova, N. Didaktika asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
7. UNESCO. Global Education Monitoring Report. – Paris: UNESCO Publishing, 2020.
8. Мирзаева, Ф. О. Формирование культуры межличностных взаимоотношений у будущих учителей // International Scientific Review of the Problems and Prospects of Modern Science and Education, 2018.
9. Мирзаева, Ф. О. К проблеме расширения современного коммуникативного пространства // Философские и методологические проблемы исследования российского общества. – 2020. – С. 277–281.
10. Mirzayeva, F. Kredit modul tizimining amaliyotga joriy etilishi // Eurasian Journal of Academic Research. – 2022. – T. 2, №11. – B. 479–484.
11. Narzullaevna, S. B. The influence of Islam on the formation of women's education system in the Middle Ages // JournalNX. – B. 204–206.
12. Мирзаева, Ф. О. Развитие межличностных взаимоотношений у будущих учителей в условиях современности // Наука и образование сегодня. – 2018. – №2(25). – С. 57–58.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.